

ד. (1) כמה חיובי חטאות משכחת בעבודת כוכבים? ובאיזה אופן מיירי, ומדוע דווקא באופן זה? והאם כולי עלמא מודו דכל הני חיובים בחטאות, ומדוע? ומדוע תנא דמתניתין לא נקט לכולהו? (2) האם יש עוד חיובי חטאות דלא קתני במתניתין? והאם יש טעם בהא דהמשנה לא נקט לה, ומדוע? (3) האם יש חיוב חטאת על "ידעוני", ומדוע? ואי נימא דיש חיוב, מדוע לא נקט לה תנא? (4) מה הוא "בעל אוב" דמתניתין, והאם כולי עלמא מודו לחיובו, ומדוע? (5) מה דינו של "החובר חבר", והאם יש אופן להתירו?

ה. (1) מה הוקשה בסוגיין על הא דשנינו דעדים זוממים ומסית ומדיח פטורין מן החטאת? ומה התירוץ על שאלה זו (גמ' ותוס')? (2) האוכל בהעלם אחר או בשתי העלמות כזית חלב משל שור וכזית משל כבש, או כזית חלב הרקין וכזית חלב הכליות, כמה חטאות יש לחיובו, ומדוע? וכמה מלקיות יש להלקותו אי התרו בו התראה אחת על כולם, ומדוע? (3) האם איסור חלב נוהג בחיה ובעוף, ומניין?

ו. (1) האוכל חלב של קדשים במזיד, כמה מלקיות יש להלקותו, ומדוע? וכמה חטאות יש לחיובו אם אכלו בשוגג, ומדוע (גמ' ותוס')? וכיצד הדין אילו החלב היה מנותר, ומדוע? (2) האוכל דם של קדשים במזיד, כמה מלקיות יש להלקותו, ומדוע? והאם כשהאוכל היה זר דינו שונה, ומדוע? (3) האם דם ובשר או חלב ובשר מצטרפי להדדי (פרט), ומדוע? ולמאי נפקא מינה האי צירופא? (4) כמה כריתות וכמה לאוין כתיבי בדם, ומדוע הוצרכה התורה לכתוב לכולהו (גמ' רש"י ותוס')?

ז. (1) האוכל מעשר שני של דגן תירוש ויצהר חוץ לירושלים, כמה מלקיות הוא לוקה, ומדוע (באר היטב)? (2) האוכל לחם או קלי או כרמל של חרד, כמה מלקיות הוא לוקה, ומדוע (באר היטב)? (3) מהיכן הוכיחו ד"אל תהי גזירה שוה קלה בעינך"? (4) באיזה אופן נאמר איסורו של המפטם שמן המשחה, ומדוע? ועל מה נאמר האיסור של "לא יסך", ומניין? (5) מאלו סממנים רקחו את שמן המשחה, ומה היה משקלם, ומניין? והאם משקל זה צריך להיות ברקדוק, ומניין? וכיצד היתה צורת רקיחתו של השמן?

ח. 1) מה הם הנסים שנעשו בשמן המשחה, ומנין? 2) את מי מושחין בשמן המשחה (פרט), ומנין? וכיצד היתה צורת המשיחה, ומדוע? והאם יש שמן נוסף הראוי למשיחה, ומנין? ואת מי משחו בזה השמן, ומדוע? 3) אלו דברים גנו יאשיהו, ומנלן? 4) מה היה חששם של משה ואהרון בענין שמן המשחה, ומה אמרה הבת קול כדי להגניח את דעתן? 5) על אלו דברים נאמר בסוגיין דיש לעשותן על מקום מים, ומדוע?

ט. 1) באיזה אופן נאמר האיסור של "מפטם את הקטורת", ומנין? 2) מה דינו של המריח בקטורת, ומדוע? ומה המקור להאי דינא? ומה דינו של המריח ב"ין הנסכים (תוס'?) 3) מה הם סממני הקטורת, ומה היה משקלם, והיכן היה מקום פטומם, ומנלן? ואלו מינים נוספים היו משמשים להכנת הקטורת, ומה היה שימושם (גמ' רש"י ותוס'?) וכיצד דינו אי לא נתן את כל הסממנים, ומדוע? 4) כיצד התבאר בסוגיין הא דשנינו "המקדיש נכסיו והיו בהם דברים הראויים לקרבנות הציבור", וכיצד יש לנהוג בהן, ומדוע?

י. 1) כמה מינים של קטורת היו מפטמים כל שנה, ולמה שימשו כל אלו המינים? והאם אפשר לפטם פחות משיעור זה (באר היטב), ומנלן? וכמה פעמים היה שוחקים את הקטורת? ומה היו עושים בזמן השחיקה, ומדוע? 3) מהיכן ילפינן למנין הסממנים הנצרכים לקטורת, ומהיכן ילפינן דדוקא אלו הסממנים הם הראויים לקטורת (באר היטב)? 4) מה דינו של הסך משמן המשחה על בהמה או על גוי [או על קטן], ומדוע?

יא. 1) בהן גדול שסך עצמו משמן המשחה לאחור שכבר נמשח, מה דינו, ומדוע? ולענין איזה דין נוסף אפשר ללמוד מדינו? והאם היכא שסך עצמו מן השמן שעל ראשו הדין שונה, ומדוע? והאם יש לדון בו משום "נעשית מצוותו" (תוס'?) 2) המבעט בכפרת יום הכיפורים או שלא קיים את מצוות היום, האם נתכפר לו (פרט), ומדוע? והאם יש להוכיח מ"כרת דיומא", ומדוע? וכיצד דינו של המבעט בכפרת הקרבן, ומדוע? 3) המפריש קרבן והמיר דתו ושוב חזר, האם מתכפר בקרבנו, ומדוע? וכיצד דינו לענין כפרת יום הכיפורים, ומדוע? 4) האם יש להוכיח מכרת דיום הכיפורים מה הוא ענין הכרת, ומדוע (תוס'?)

תשובות למבחן כריתות ב ח

א. (1) חיובי הכריתות של איסורי העריות הן, הבא על אמו ועל אשת אביו ועל הכלה, ונקטו להני ברישא דהם החמורים ביותר דהא חיובי סקילה הם, ולאחריהם שנו את הבא על הזכר ועל הבהמה, והאשה שהביאה עצמה על בהמה, דגם אלו בסקילה. ולאחריהם שנו את הבא על אשה ובתה, וכולל הוא את בתו בין מאשתו ובין מאנוסתו, וכן את חמותו ואם חמיו ואם חמותו, דכולהו שם דאשה ובתה נינהו ולהכי לא תני להו בהדיא, ועונשן בשריפה. ולביתר הכי קתני להבא על אשת איש דדינה בחנק, ולביתר הכי תני לכל העריות האסורין משום אחוה שעונשן רק במלקות, שהם אחותו ואשת אחיו, אחות אביו ואשת אחי אביו, ואחות אשתו ואחות אמו. ולביתר הכי נקט לבא על הנדה דאף בו אין מיתת בית דין אלא כרת.

(2) התנא מנה אף למגדף דהיינו מברך את ה', והעובד עבודה זרה והנותן מזרעו למוֹלך ובעל אוב. וכן למחלל שבת ומטמא מקדש ולאוכל קדשים בטומאת הגוף, וכל לאוכל חלב ודם נותר ופיגול, ולשוחט ולמעלה בחוץ, ולאוכל חמץ בפסח, ולאוכל ועושה מלאכה ביום הכיפורים. ולמפטם את השמן כדוגמת שמן המשחה, והסך משמן המשחה, והמפטם את הקטורת, והמבטל פסח או מילה. וכולהו אזהרתן כתובה להדיא, מלבד שוחט בחוץ דאזהרתו נלמדת או בהיקש או בגזירה שוה ממעלה בחוץ.

(3) כל הני חיובים בחטאת, ובלא הודע שלהם חיובים באשם תלוי, מלבד מטמא מקדש וקדשיו דאינו בחטאת אלא בעולה ויורד, ודעת רבנן דאף מגדף אינו בקרבן, וכן פסח ומילה דקום ועשה הן אין בהו חיוב קרבן, דהא חיוב קרבן מעבודת כוכבים ילפינן, והתם כתיב "וכי תשגו ולא תעשו".

ב. (1) כוונת המשנה להורות דאם עשאן לכולן בהעלם אחד, הרי חיוב חטאת על כל אחת ואחת [מלבד פסח ומילה דהם מצוות עשה]. ולמסקנת הגמ' היינו טעמא משום דכל היכא דכתיבי תרי לאוין אפילו דכתיב רק כרת אחת, הרי הלאוין מחלקים.

(2) תני ארבעה מביאים על הזדון כשגגה, ואתי לאפוקי מרבי שמעון דאמר דודון שבועת הפקדון לא ניתנה לכפרה. ותני חמשה מביאים קרבן אחד על עבירות הרבה, ואתי לאפוקי מרבי דאמר דנזירות טהרה מתחילה רק ביום הבאת קרבנותיו, ולדידיה לא משכחת חמשה דהא נזיר המביא קרבן אחד על תומאות הרבה, לא משכחת לא אלא בחזר ונטמא בשביעי שלו, וכיון דעדיין לא יצא לנזירות טהרה, הרי הכל תומאה אריכתא היא. וגבי אבות נזיקין תני במתניתין ארבעה, לאפוקי ממנינא דרב אושעיא ורב חייא, ורב אושעיא נקט י"ג לאפוקי מרב חייא דאמר כ"ד, ורב חייא אתי לאפוקי ממסור ומפגל, ולרשיי היינו דאינם משלמים ממיטב ככל הני, משום דהיזק שאינו ניכר הוא, והתוס' כתבו דלא מנו להם משום דבקדשים לא קמיירי, [וכן מסור לא קתני משום דישנו בדיבורא].

(3) אמרו דאחותו יצאה מן הכלל, ולרב יצחק אתי ללמד על כל הכלל דאין חיובי כריתות לוקין, דחיובם הוא רק כרת ולא מלקות, ולרבי יוחנן למסקנת סוגיין יצאה ללמד לאחותו שהיא בת אביו ובת אמו לומר דאין עונשין מן הדין. וכן שלמים יצאו מן הכלל של כל הקרבנות שהיו בטומאה, ללמד על כלל כולו, דדווקא בקדשי מזבח איכא חיובא באוכל בטומאה ולא בקדשי בדק הבית.

ג. (1) לרב יצחק אחד ללמד על כל החיובי כריתות דאין בהו מלקות. ואחד כתיב אגב. ולרבי יוחנן אחד ללמד על אחותו שהיא בת אביו ואמו לומר דאין עונשין מן הדין, והשני כתיב אגב. אבל לאחותו שהיא אחות אביו ואחות אמו, לכולי עלמא לא בעינן קרא, משום דכבר ידעינן דלאוין מחלקין. והא דכתיב "ואל אשה בנדת טומאתה" אתי לחילוק גופין, דאם בא ביאות הרבה על הרבה נשים בהעלם אחד, חיוב על כל גוף וגוף.

(2) התנא נקט למפטם את השמן ולמפטם את הקטורת ובתר הכי לסך משמן המשחה, ואמרינן בגמ' דאתי ללמד דאפילו דמפטם שמן המשחה וסך כתיב בכרת אחד, מכל מקום כיון דהם בתרי לאוי, יש בהו שתי חטאות, ולהכי כתיב למפטם את הקטורת באמצע, לומר דכי היכי דבו חיוב חטאת בפני עצמו, כן נמי למפטם וסך חיוב על כל אחד בפני עצמו. וליכא למימר דמשום דרצה לכתוב כל הפיטומים בהדי, דאי הכי הוי ליה למיפתח במפטם את הקטורת, ובתר הכי למפטם את השמן והסך.

(3) בתירוץ ראשון אמרינן דמתניתין בגברי קתני, וצריך לגרוס הבא על הזכר ומביא זכר עליו, דבכהאי גוונא חיוב שתיים אליבא דרבי ישמעאל, וצריך לומר דרבי ישמעאל סבר כרבי עקיבא במגדף, אבל כרבי עקיבא ליכא לאוקמי, דהא איהו סבירא ליה להדיא דאין לחיוב תרי על השוכב והנשכב דוכר. ועל כרחך דלא איירי בנשים, דהא בצר ליה הבא על הזכר והבא על הבהמה. ובתירוץ שני אמרו דאף דקתני במתניתין והנרבעת לבהמה, מתניתין בגברי קא איירי, ואין כוונת מתניתין דבכולהו משכחת חיוב חטאת בחד גברא, אלא רק בשלושים ושלש משכחת לה, ותנא לשאר הכריתות למנות את כל החיובי כריתות.

(4) אם היה מויד בעיקר שבת אבל היה שוגג במלאכות, הרי חיוב על כל מלאכה ומלאכה, והיינו דכתיב "ועשה מאחת מהנה" דדרשינן לה דפעמים דעשה אחת וחייב הנה והיינו בודון שבת. אבל אם היה שוגג בעיקר שבת, אין לחיובו אלא באחת. ומתניתין נקט לכולהו חיובי דשבת בחדא, או משום דאיירי דווקא בודון שבת דבהא פסיקא ליה מילתא דאחת וודאי חיוב, אי נמי, איכא בהא חידושא טפי, דאפילו דהיה מויד מכל מקום אית ביה קרבן. אי נמי, תני שם שבת חד, דכיון דכבר נקט לה במקומו והכא לא נקט אלא אגב.

ד. (1) אם היה מויד בעיקר עבודת הכוכבים אבל שוגג היה בעבודות, ומשכחת לה בתינוק שנשבה ולא ידע דכל העבודות כוכבים שוים בדינם, או דסבר דהתורה אסרה רק של כסף וזהב, הרי חיוב על זיבוח קיטור וניסוך ועל השתחוואה, אמנם לדעת ריש לקיש הוא פלוגתא דרבי עקיבא ורבנן, דלרבנן דבעינן מעשה, השתחוואה לא נחשבת מעשה. אבל רבי יוחנן סבר דכפיפת קומתו שפיר הוי מעשה. ואם היה שוגג בין בעבודת כוכבים ובין בעבודות הוא ספיקא דרבא האם יש לחיובו על כל אחת ואחת או רק על אחת. ואמרינן בגמ' דשוגג משכחת לה רק בגוונא דאומר מותר או בתינוק שנשבה, דאילו בשאר אינשי, הרי אם נכנס לבית עבודת כוכבים וסבר דבית כנסת הוא, ליכא כלל איסורא, וכן אם חזי אנדרטא והשתחויה לה, כל דלא קיבלה באלוה לאו מידי הוא. אמנם לאביי דמחייב בעובד מאהבת ויראת אדם, יש לומר דטעה בהכי. והא דהתנא לא מנה לכולהו, או משום דניחא ליה לאוקמי בגוונא דהיה מויד בעיקר עבודת כוכבים, או דתנא שם עבודת כוכבים וכולל לכולהו, כאשה ובתה דכולל לכל מה שבכללה.

(2) אמרינן בגמ' דאיכא במעלה בחוץ תרי חיובי, דהרי חיוב על הנשחטין בפנים בפני עצמן, ועל הנשחטין בחוץ בפני עצמן. והשאיירוהו בקשיא אמאי לא תני לה במתניתין, דהא ליכא למימר שם מעלה קתני, דבשלמא שבת ועבודת כוכבים דקתני להו במקומן איכא למימר דהכא דנקט להו אגב גררא, נקט לכולהו בשם אחד, אבל מעלה ומעלה דלא קתני בשום דוכתי, מן הראוי דבמתניתין יכתב האי חילוקא להדיא.

(3) לדעת רבי יוחנן אליבא דרבי עקיבא דסבר לא בעינן מעשה, יש חיוב על ידעוני, אמנם על בעל אוב וידעוני בהעלם אחד אינו חיוב אלא אחד, דהא לאו אחד כתיב בתרווייהו, ואף דאיכא ביה תרי מיתות, כדכתיב "אוב אַן ידעוני", מכל מקום אין מיתות מחלקות כלאוין. ודעת ריש לקיש, דאף לרבי עקיבא אין חיוב חטאת על ידעוני, משום דאף לרבי עקיבא בעינן מעשה כל דהו, ובשלמא בבעל אוב איכא מעשה דהקשת וזרעתיו, אבל בידעוני ליכא כלל מעשה.

4) מעיקרא אמרינן דהוא המעלה את המת ועל ידי הקשת זרועותיו מדבר המת משחיו. ולדעת רבי יוחנן דכפיפת קומתו הוי מעשה אליבא דרבנן, איכא למימר דאף הקשת זרועותיו הוי מעשה אליבא דרבנן וכולי עלמא מודו לחיובו. ולדעת ריש לקיש דכפיפת קומתו לא הוי מעשה אליבא דרבנן, הוא הדין דהקשת זרועותיו לא הוי מעשה אליבא דרבנן, ומתניתין דקתני בעל אוב רבי עקיבא היא, וכשרבנן אמרו "אף המגדף" הוא הדין דמצי למימר אף בעל אוב, אלא דמגדף איכא רבותא דאף דנכתב במקום קרבן אפילו הכי סברי דאין בו קרבן. ולדעת רבא, בעל אוב דמתניתין היינו מקטר לשד על מנת לחברו, ובהא כולי עלמא מודו דהוי מעשה וחייב לכולי עלמא.

5) החובר חבר הכתוב בתורה, היינו דמחבר חיות גדולות ואפילו קטנות ואפילו אינם חשובות על ידי לחש, דובר זה איסור בלאו ואין בו כרת. ואם היו רודפים אחריו התיירו. ויש חובר חבר נוסף דמקטר לשד על מנת לחברו, ובהא קאמר רבא דאיכא ביה כרת.

ה. 1) הקשו דבתר דאמר רבי יוחנן דכפיפת קומתו חשיבא מעשה אפילו לרבנן, והא דמגדף אינו חייב לשיטתם הוא משום דישנו בלב נדרק על ידי גילוי מחשבת ליבו יש לחייבו, אי נמי דכל איסורו הוא משום הלב אבל בלא שידבר אין ידוע מה חשב בליבו, אמאי לא נחייב עדים זוממים ומסית ומדיח, דהרי אית בהו עקימת שפתיו ואין עיקרו בלב. ובסוגיין תירצו על עדים זוממים דישנם בראיה, ולרש"י היינו דאין חיובם בא אלא על ידי הראיה ומשום הכי לא חשיבא מעשה. והתוס' ביארו דהרי אין חייבים אלא על הגדה בבית דין, ואם כן ליכא למימר דחיובו הוא משום עקימת השפתים. ועל מסית ומדיח כתבו התוס' דבהו נמי איכא למימר דישנם בלב כמגדף.

2) כזית חלב משל שור וכזית חלב משל כבש בשתי העלמות כולי עלמא מודו דחייב תרי. ואם היה בהעלם אחד כולי עלמא מודו דחייב רק קרבן אחד, משום דלא דמי ללאו דערויות דהם שמות מוחלקין. וכן הדין באכל חלב הכליות וחלב הדקין. אבל אם אכלן בשתי תמחויין, והיינו שתי מיני תבשיל, דעת רבי יהושע דחשיבי תרי איסורי ואיכא תרי חטאות. ולענין מלקות, דעת רבי ישמעאל דלהכי כתיב חלב שור כשב ועז לחלק מלקות על כל אחת ואחת, דאילו לומר דאינו חייב בחלב חיה, הא סגי בחד, או דנימא דבר הנלמד מעניינו דבענינו דקדשים כתיב, והתם הא ליכא אלא בהמה. אבל דעת רבנן דליכא למימר דבר הנלמד מעניינו, משום דהאי בכרת כתיב ואין למדין לאו מכרת, ואי מדפירט שור כשב ועז, הא כולהו צריכי, דאי משור הוי אמינא למילף שור שור משבת דאף בחיה ועוף איכא חיובא, ואי כתיב כשב הוי אמינא משום דנתרבה באליה, ואי כתיב עז הוי אמינא משום דנתרבה בעבודה זרה.

3) אי נימא דבר הנלמד מענינו אף מכרת ללאו, הרי יש ללמוד מהא דהכרת כתיבא בעניינא דקדשים והתם הרי לא משכחת אלא בהמה. ואי לא ילפינן מכרת, צריך לומר דילפינן לה מדפירט שור כשב ועז.

ו. 1) לדעת רבי יהודה יש להלקות תרי לאוי משום חלב, דהא מלבד הקרא דאתי לאסור חלב איכא עוד קרא גבי קדשים דאסור חלב. אבל רבנן סברי דכתיב חד בחולין וחד בקדשים משום דלא ילפי מהדדי, דמה לקדשים שכן הותר מכללן וביאר רש"י דהרי הותר האליה של עז ושור, ומאידך מקדשים לא ילפינן לחולין משום דשאני הקדש דחלבו אסור. אמנם לענין קרבן כולי עלמא מודו דאינו חייב אלא אחד, וביארו התוס' דמכל מקום שם חלב אחד הוא ולא דמי ללאוי דערויות. ובחלב של נותר, יש לחייבו אף משום נותר, וכן מעילה משום קודש.

2) לדעת רבי יהודה יש להלקות תרי, משום דאף בדם איכא קרא גבי קדשים. וכן יש לחייבו משום לאו דורות דאף דליכא מעילה בדם, מכל מקום ילפינן מדחוקש דם לחלב דיש לחייבו אף משום זרות. אבל לרבנן אינו חייב לא משום זרות ולא משום קודש, אלא חד משום דם.

3) חלב ובשר לא מצטרפי להדדי, משום דאין היתר מצטרף לאיסור. והוא הדין דאין דם מצטרף לבשר לשיעור כזית לטמא, משום דילפינן מדחוקש לחלב דכל דינים חלוק אינן מצטרפין, והרי על דם יש כרת ועל בשר אין כרת. ובדם שרצים שאין דמם חלוק מבשרן, שפיר יש בהו צירוף, ולענין טומאה ילפינן מדכתיב "זוה לכם הטמא", ולענין צירוף לאכילה ילפינן מדחוקש לחלב דחוקא היכא דדינן חלוק אין בהו צירוף.

4) כתיב ג' כריתות בדם. ומסקינן בגמ' ולדעת רש"י היינו אליבא דרבנן, דחד אתי לדם קדשים וחד אתי לדם חולין וחד אתי לדם כיסוי, ולרש"י היינו דם שנתכסה ונתערב בכיסוי, ולדעת תוס' היינו דם חיה ועוף הטעון כיסוי. ולדעת רבי יהודה יש חיוב אף על דם התמצית. וכתיב ח' אזהרות לדם, וג' מהן דלרשא איצטריך, לרבות בשר בחלב וכן בשר מן החי ולהזהיר גדולים על קטנים, ונשתיירו ה' ללאוין, והיינו לדם קדשים ולדם חולין ולדם כיסוי ולדם התמצית ולדם האיברין.

ז. 1) יש להלקות על כל אחד ואחד, דלהכי פירט רחמנא דגן תירוש ויצהר, דהרי היה סגי למיכתב לא תוכל לאכלם בשעריך, דהרי כבר כתיב בקרא אחרניא דחיוב המעשר הוא על דגן תירוש ויצהר. [אבל מהא גופא דפירט ליכא למימר, דהא לא ילפי חד מחבריה, דהרי דגן איתרבי לחלה, ותירוש לנסכים ויצהר במנחות].

2) יש להלקותו משום כל אחד ואחד, משום דקלי ודאי דחייב לעצמו, דאי לאו למימר דחייב עליו בפני עצמו למה לי למיכתב, הרי יש ללמודו מלחם וכרמל, דאם תאמר מה ללחם שכן התרבה אצל חלה, כרמל יוכיח, ואם תאמר מה לכרמל שכן לא נשתנה לחם יוכיח, ומדקלי ודאי חייב. וכתב לקלי בין לחם לכרמל, איכא למימר דלהכי כתביה הכי לומר דלחם כקלי וכרמל כקלי.

3) הוכיחו מהא דפיגול בכל התורה לא נלמד אלא בגזירה שוה משלמים. וכן מהא דאיסור נותר לא ילפא אלא בגזירה שוה. וכן מהא דבתו מאנוסתו לא ילפא אלא בגזירה שוה. וכן מהא דכל הנסקלים דכתיב בהו דמיהם בם לא נלמדו אלא בגזירה שוה.

4) איסור המפטם הוא דחוקא היכא דעשה לעצמו, אבל עשה ללמוד או למסור לציבור שרי, וילפינן לה מגזירה שוה דמתכונתו מתכונתו מקטורת, דמה התם דחוקא להריח בה איכא איסורא, דהא כתיב "לכם", הוא הדין שמן המשחה. וכן אמרינן דחוקא במפטם כמדתו אסור, וילפינן לה מדכתיב "כמוהו". והאיסור של לא יסך נאמר רק על שמן המשחה שעה משה, וביאר רש"י דהא כתיב "ואשר יתן ממנו".

5) שמן המשחה נעשה מחמש מאות שקלים של מר דרוו, וחמש מאות של קידה כדכתיב להדיא, וחמש מאות של קנמן בשם כדכתיב מחציתו חמשים ומאתיים, ומאתיים חמשים של קנה בשם, דליכא למימר דאף בהא מחציתו יהיה חמשים ומאתיים, דאי הכי, הוי ליה למיכתב לקנמן בשם ולקנה בשם בהדדי, ולמיכתב מחצה ומחצה חמשים ומאתיים. ולדעת רב יהודה משקל זה אינו בדקדוק דהא מוסיף הכרע, דאי לאו הכי אמאי אמרה תורה לשקול הקנמן בשם בשני פעמים. וצורת ריקחתו לדעת רבי יהודה היתה על ידי ששלקו עיקרי הבשמים ב"ב לוגין שמן, ולדעת רבי יוסי מעיקרא שלקו את העיקרים במים [וברש"י הגירסא שראון במים], ולאחר שקלטו המים ריח הבשמים, הציף עליהן השמן וכשקלט הריח קפחו מעל המים.

ח. (1) שמן המשחה מעיקרא היה י"ב לוג, וסופו נשאר נמי י"ב לוג כדכתיב "זה יהיה לי לדורותיכם" וזה בגמטריא י"ב הוי. ואפילו שבו נמשח אהרון ובניו וכלי הקודש ומלכים וכהנים גדולים, והרי היורה שורפת והעיקרין בולעין, ולרבי יהודה הרי אף מעיקרא לא היה בו לטוך את העיקרין.

(2) מושחים את הכהנים הגדולים ואפילו אביו גם היה כהן גדול, כדכתיב "הכהן המשיח תחתיו מבניו". וצורת משיחתן היתה יציקה על ראשו ומשיחה בין ריסי עיניו, והעביר בידו מראשו לבין ריסי עיניו כמין כי יונית. ונחלקו האם פותח ביציקה כדכתיב "ויצק משמן המשחה על ראש אהרון. או דפותח במשיחה בין העניים שכן נתרבתה משיחה בכלי שרת. וכן מלכי יהודה היו נמשחים, וצורת משיחתן היתה כמין נזר סביב לראש. אבל מלך בן מלך אינו נמשח, דהא המלכות עוברת בירושה כדכתיב "הוא ובניו", מלבד היכא דיש מחלוקת דהא כתיב "בקרב כל ישראל". ואין מלכי ישראל נמשחים בשמן המשחה, כדכתיב בדוד "קום משחהו כי זה הוא", וביאר רש"י דהיינו משנמשח דוד, דהרי שאול שקדם לדוד כן נמשח בשמן המשחה. ומצינו שמן נוסף ראוי למשיחה והיינו שמן אפרסמון, דבו משחו לאחר שגנו יאשיהו את שמן המשחה, וכן מצינו שמשחו בו את מלכי ישראל שהיתה מחלוקת בהמלכות.

(3) יאשיהו גנו את הארון כדכתיב להדיא "ויאמר המלך אל הכהנים תנו את הארון", וארגו ששילחו בו פלישתים את הארון גם נגנו כדכתיב "תשימו בארגו מצידו". וכן נגנוה צנצנת המן דילפינן "שמה שמה" מארון. וכן מקלו של אהרון שקדיה ופרחיה, דילפינן למשמרת למשמרת מצנצנת המן. וכן שמן המשחה כדילפינן דורות דורות מצנצנת המן.

(4) משה חשש שמא שם על אהרון יותר מן הצורך, ואהרון חשש שמא בגדיו נהנים מן הריח שבזקן, ואמרה הבת קול, כטל חרמון היורד על הררי ציון, דכי היכי דבטל אין מעילה, כן השמן היורד על זקן אהרון אין בו מעילה. וכן אמרה הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, מה משה לא מעל אף אהרון לא מעל.

(5) מושחים את המלכים על המעין כדי שתמשך מלוכתן. וכן יש לגרוס על המעין כי היכי שתמשוך השמועה כמעין.

ט. (1) האיסור של מפטם הקטורת נאמר רק אם מפטם להריח, שנאמר "לכם", אבל העושה כדי ללמוד או כדי למסור לציבור, שרי. וכן האיסור נאמר אפילו במפטם לחצאין, דהא שרי לפטם לצורך הקטורת לחצאין. ואיכא מאן דאמר דאף כדי מנה גרידא נמי אסור, דהא יכולים לפטם כל יום מנה לצורך אותו היום [דהרי מקטירים פרס בשחרית ופרס בין הערביים].

(2) המריח בקטורת קודם שתעלה תמרתו, יש בו משום מעילה. אבל אם הריח לאחר שעלתה תמרתו כיון דכבר נעשית מצוות אין בו מעילה. וילפינן לה מהא דאיכא תרי קראי דיש מעילה אף לאחר שנתקיימה מצוותו, והיינו בתרומת הדשן דכתיב "ושמו", וילפינן שם מקומו, וכן כתיב בעגלה ערופה "וערפו שם". ואיכא מאן דאמר דאף בבגדי לבן דכהן גדול דיום הכיפורים איכא ביה קרא דאסורים בהנאה אפילו שכבר נתקיימה מצוותן, ותרי קראי לא מלמדי. ואף למאן דאמר דמלמדים, הא כתיב בהו מיעוטא למימר דדווקא התם יש מעילה, אבל בעלמא לאחר שנתקיימה מצוותו אין מעילה. וכתבו התוס' דלענין יין, הוא פלוגתא דאביי ורבא אי ריחא מילתא היא אי לאו, אבל סוגיין לענין קטורת איירי.

(3) סממני הקטורת הם נטף שחלת, דהם הצרי והציפורן, חלבנה ולבונה, שמשקל כל אחד מהן הוא שבעים מנה. וכן מור וקציעה שבולת נרד וכרכום, שמשקל כל אחד מהן הוא ששה עשר מנה. והקשט שנים עשר מנה, והקילופה שלשה מנים, והקנמון תשעה מנים. ודעת רבי יוסי בר חנינא, דהיו מפטמים אותן בעזרה, והיינו דאמרינן בברייתא דאף דמי רגלים יפין לציפורן, מכל מקום אין מכניסים מי רגלים לעזרה מפני הכבוד. והיו צריכים אף לבורית כרשינא כדי לשוף בה את הציפורן שתהא נאה ולא שחורה, וכן בעינן ליין קפריסין [וכתבו התוס' דהיינו יין הבא מהעיר קפריסין, או דהוא יין הנעשה מפירות הקפרס]. או לחמר חורין עתיק, ולמלח סדומית, וכתבו התוס' דהמלח והיין היה לצורך שריית הציפורן. ומרש"י משמע דהיו נותנים אותן לתוך הפיטום. וכן נתנו בה מעלה עשן וכיפת הירדן, ולתוס' כיפת הירדן הוא גם לשריית הציפורן היכא דאין לו יין קפריסין. ומבואר בסוגיין דאם חיסר אחת מכל סממניה חייב מיתה, וביאר רש"י דהיינו דווקא בקטורת דלפני ולפנים דיום הכיפורים דחייב מיתה משום ביאה ריקנית.

(4) מסקינן דאיירי במותר הקטורת שנתנה לאומנים בשכרן והיינו שחיללום על המעות הניתנים בשכר לאומנים, וסופה של הקטורת להמכר על ידי האומנים במעות התרומה החדשה, ולהא אמרינן דאם הקדישה קודם שלקחו ממנו, הרי חוור דינה להינתן לאומנים בשכרן, דאי לא הכי הרי אינה ראויה משום דלא התפטמה בפנים. אי נמי איירי, בסממנים הראויים לקטורת אבל לא בקטורת מפוטמת כבר, והיינו טעמא דיפלו לאומנים בשכרן, משום דקיימא לן דכל הראוי לקדושת המזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם.

י. (1) היו מפטמים סס"ח מנים, והיינו כמנין המנים המוזכרים בשאלה הקודמת. ושס"ה מנים נצרכים לשס"ה ימות החמה, [דאף דמנינן לשנת הלבנה, הא כל שנתיים או שלש יש שנה מעוברת להשלמת הימים שהחמה עודפת על הלבנה]. והשלשה היתירים מהם חופן כהן גדול מלא חפניו ביום הכיפורים. ומבואר בסוגיין דאפשר לפטם אף מחצית מן הסכום, והיינו דאמרינן דאחת לשבעים שנה היתה באה השיריים לכדי מחצה מהכמות הנצרכת, ובאותה שנה היו מפטמים רק לחצי שנה. ולדעת חכמים בכל יום יכול לפטם כשיעור הנצרך לאותו היום. והיו שוחקים פעמיים בשנה, מלבד בערב יום הכיפורים שהיה חוור ושוחקה כדי שתהא דקה מן הדקה. ובזמן השחיקה אומר הממונה הדק היטב היטב הדק, מפני שהבל הקול מועיל לסממנים.

(2) בתורה נאמר "סמים" וילפינן לשנים, ובתר הכי כתיב בתורה ג' מינים להדיא, הרי כבר חמש, ובתר הכי כתיב תו "סמים" וילפינן ליתן סמים כדמעיקרא, והיינו עוד חמשה מינים. ובתר הכי כתיב "ולבונה זכה", הרי י"א סממנים. והא דידעינן דווקא אלו הם הנצרכים, ילפינן לה מכלל פרט וכלל, דהא מעיקרא כתיב כלל דקח לך, ובתר הכי פרטא ובתר הכי תו כלל דסמים, וילפינן לרבות כל כעין הפרט דדמי ליה בהא דמעלה עשן וריחו נורף. וליכא למימר דאף לבונה דכתיב בסיפא דקרא לפרטא אתי ונילף מינה דסגי בהא דמעלה עשן, דאי הכי ליכתוב ליה בהדי שאר פרטי. ואף דלא בעי להכניסו הכא כדי דלא נימא דבעלמא בעינן י"ב סממנים.

(3) הסך משמן המשחה על גוי או על בהמה הרי פטור, או משום דכתיב "על בשר אדם" יצאה בהמה דאינה בכלל, ואף גוי התמעט משום דאינו בכלל. ואיכא מאן דיליף לה מדכתיב "לא ייסך", ודרשינן מינה דכל דישנו בסך ישנו בכל תסוך. ולכאורה להאי טעמא אף בקטן אמרינן הכי.

יא. (1) נחלקו בדינו רבי מאיר ורבי יהודה, דרבי מאיר סבר דהשתא מיהא זרין נינהו. ולהכי אין בהו מעילה. ולדעת רבי יהודה בעינן שיהיה זר מתחילתו ועד סופו, וכיון דמעיקרא לא היה זר אין עליו איסור. וילפינן מינה נמי לבת כהן שנשאת לאחד מן הפסולים, לדעת רבי מאיר דינה עדיין כאשת כהן כשרה, דאזלינן בתר השתא. ודעת רבי יהודה דכיון דמעיקרא לא היתה זרה שרי. וכן אסור לו להשתמש מן השמן שעל ראשו, דהא כתיב "כי נזר שמן משחת אלוקיו עליו" הרי דלעולם חשיב שמן משחת אלוקיו. וכתבו התוס' דכיון דמהאי קרא ילפינן לה, ליכא למימר בה נעשית מצוותו.

(2) המבעט בכפרת יום הכיפורים איכא מאן דאמר דהתכפר לו דעלה נאמר יום הכיפורים הוא מכל מקום. ואיכא מאן דאמר דהוא פלוגתא דרבי ורבי יהודה, ואיכא מאן דאמר דתליא בין עבירות דיומא לשאר עבירות, דאף דשאר עבירות נתכפרו לו, מכל מקום זו

העבירה לא מתכפרת לו, והיינו דכתיב "אך" לחלק דלא בכל גווני יש כפרה. ומכל מקום אין להוכיח מכרת דיומא גופיה, דהא כרת דלילה שפיר משכחת לה דעבד בלילה ומת קודם עלות השחר. וכן כרת דיומא גופיה משכחת לה שלא עבר רגע מן היום, כגון דחנקתיה אומצא ומת או דעבד סמוך לשקיעת החמה. והמבעט בכפרת הקרבן, לדעת אביי ודאי דאינו מתכפר דהא אומר דאינו חפץ. ורבא קאמר מעיקרא דאף המבעט בקרבן מכל מקום מתכפר בו. אמנם לבסוף הדר בו, וסבר דאינו מכפר נגד רצונו.

(3) לענין קרבן מסקינן דהקרבת נדחה וצריך להביא אחר תחתיו. ולענין יום הכיפורים אמרינן דהגברא לא נדחה ופשיטא שיתכפר בו ביום הכיפורים אחר.

(4) כתבו התוס' דמהא דאמרינן דמשכחת כרת דיום הכיפורים היכא דעבר ולא הספיק לעבור עליו רגע של יום הכיפורים, חזינן דכרת חל רק עליו ולא על בניו, דהא בניו יכולים להתכפר בכפרת יום הכיפורים. ודחו, דמכל מקום כיון דנענש כל כך באופן שלא היה לו שהות ביום להתכפר, לא נמחל לו בעוון ואף לבניו לא יועיל דהא לא הם חטאו.

יב. (1) מגדף דקתני במתניתין כולי עלמא מודו דהיינו מברך את ה'. ונקרא מגדף על שם "מגרף" דמגרף הקערה ומחסרה. ולדעת רבי עקיבא אזהרתו כתובה בקרא דאת ה' הוא מגדף דכתיב גבי קרבן עבודת כוכבים, וילפינן מינה דעונשו של המגדף בכרת, דלהכי כתבה רחמנא במקום קרבן. ולדעת רבנן האי מגדף בעובד עבודת כוכבים מיירי. ואזהרה למברך את ה' ילפינן מהיקשא דנשיאת חטא דכתיבה בתרווייהו, ולהכי אין בו כרת וקרבן בשוגג, דהא אין בו מעשה. ומאי דאמרו רבנן "אף המגדף", אמרינן בסוגיין דרבנן שמעו דרבי עקיבא לא נקט ידעוני משום דאינו במעשה, ולהכי אמר דאף מגדף כידעוני הוי. והוסיפו התוס', לדעת רבי יוחנן דאמר דידעוני הוי בכרת וקרבן אליבא דרבי עקיבא, צריך לומר דרבנן אמרו לו דכי היכי דבפסח ומילה אין קרבן, אף הכא אין קרבן משום דאין בו קום ועשה.

(2) לדעת חכמים בעינן דווקא צורת אדם, וסגי אף בסנדל או שיליא או שפיר מרוקם וכן היוצא מחותך. ולדעת רבי מאיר אף צורת בהמה חיה ועוף כיון דנאמר בו יצירה כאדם הוי בכלל אדם. אבל כמין דגים וחגבים שקצים ורמשים, כולי עלמא מודו דלאו בכלל צורת אדם וליכא ביה טומאה. והיוצא דרך דופן, לדעת רבי שמעון חייב, דלהכי כתיב "ואם נקבה תלד" לרבות לידה אחרת. ודעת חכמים שאין היוצא דופן מטמא, דהא כתיב כי תזריע וילדה, עד שתלד ממקום שמזרעת.

(3) אם הספק הוא בקרבן יולדת, דעת רבי יוסי דאם תרווייהו במקום אחד, הרי יכולות להביא כל אחת עולת העוף על תנאי דאם אינה חייבת הרי הוא נדבה, דהרי עולת העוף באה בנדבה, ובין שתיהן יביאו חטאת העוף ויתנו שתיהן של אותה החייבת בה. אבל אם כבר פירשה כל אחת לדרכה, כל אחת תפריש שני עופות, אחד לעולה בתנאי דנדבה, ואת החטאת תביא על הספק אבל אינה נאכלת דשמא אינה חייבת והוי מליקת חולין ונאסרה משום נבלה. ואם הספק אינו ביולדת הרי אמרינן דמודה רבי יוסי במחוסר כפרה דלא מהני תנאי משום דבעינן או הודע, ואם לא הודע הרי בעינן אשם תלוי.

יג. (1) המפלת ליום שמונים ואחת לכולי עלמא טעונה קרבן נוסף משום דילפינן בגמ' לקמן מקרא ד"ואת" לחלק בין לידה של תוך מלאת ללידה שלאחר מלאת. ואם הפילה בליל שמונים ואחת, נחלקו בו בית שמאי ובית הלל, דלבית שמאי פטורה מן הקרבן משום דאינה שעה הראויה לקרבן. ודעת בית הלל דחייבת בקרבן נוסף והסתפקו בגמ' האם טעמו משום דלא חשיב ללילה כמחוסר זמן, או דרש לה מקרא דכתיב "או לבת" לרבות אור לשמונים ואחת. ולענין דין טומאתה כולי עלמא מודו דאור לשמונים הוי כיום שמונים גופיה דלא חשיב ימי טוהר, אמנם אינו ראה לענין הקרבן, דהא שפיר משכחת לה טומאה בתוך הימי טוהר בגונא שהפילה תוך מלאות דאף דטמאה מחמתה מכל מקום אינה מביאה קרבן.

(2) זב בעל שתי ראיות אינו חייב קרבן, ואמרינן ביה דאם יראה ביום השביעי לא יצטרף לחייבו קרבן משום דכל ראה הסותרת את המנין אינה מצטרפת. אבל אם יראה בליל שמיני שפיר יצטרף אם יראה ג' ראיות ויביא קרבן. וזב בעל ג' ראיות דכבר מחויב בקרבן, אם יראה ביום השביעי כיון דלא יצאה לשעה ראויה לקרבן כולה זיבה אריכתא היא ויביא קרבן אחד על כולם. ואם יראה ביום שמיני לכולי עלמא אינו מצטרף עם קמא, ואם יראה ג' ראיות הרי יביא קרבן לעצמו. ואם ראה בליל שמיני, אי נימא דלילה לאו כמחוסר זמן, הרי חייב בקרבן לעצמו. ואי נימא דלילה כמחוסר זמן הרי יכול להצטרף עם קמא, אמנם דעת רבי יוחנן דכל שראה אחת בלילה ושתיים ביום הרי מביא לעצמו, דהרי ראה ראשונה כשכבת זרע היא ואם יראה עוד שני פעמים יש לצרפן לקרבן. ומבואר בגמ' דאף דלכאורה שייך הוא למביאים קרבן אחד על עבירות הרבה, והוסיפו התוס' דהרי לאחר שספר ז' נקיים מיד נטהר, וכשראה בליל שמיני הרי הוא זיבה אחרת, ושפיר יש לחושבו כעבירות הרבה, ומכל מקום לא מנינן ליה משום דלא פסיקא ליה, דהרי יש חילוק בין ראה אחת בלילה לראה שתיים בלילה.

(3) אם הוא משום לידות או זיבות, מביאה קרבן אחד ויכולה לאכול ואין השאר עליה חובה, נוהגת דאיכא גם זיבה וגם לידה, טעונה ב' קרבנות. ודעת רבי יוחנן בן נורי דאם יש אחת מהן וודאי הרי תאמר דמביאה על הוודאי, ואם הכל ספק תאמר על אחת מהן ותפטור. ואם הוא משום חטא אחר הרי כי היכי דאיכא חילוק חטאות לכל לאו ולא, כן נמי איכא חילוק לענין אשם תלוי.

יד. (1) לדעת רבי יוחנן בן נורי יכולה לאכול בקדשים רק אם תאמר שמביאה הקרבן על האחרונה, אבל אם תאמר על הראשונה הרי עדיין מחוסרת כפרה היא ולא תוכל לאכול בקדשים, ודעת רבי עקיבא דכי היכי דבטבילה סגי בטבילה אחת ואין נפקא מינה עבור מה טבל, הוא הדין לענין קרבנה. ומסקינן דמדאורייתא אף רבי יוחנן בן נורי מודה, אלא דחשש לפשיעה שמא לא תביא השאר ולהכי הצריכה לומר דמביאה על האחרונה והראשונות עדיין חובה עליה. דאף דלהתירה בקדשים יש לדמותה לטבילה, מכל מקום אינו דומה לגמרי לפוטרה אף מהבאתן, וכתבו התוס' דדעת רשב"ג דלגמרי דמי לטבילות וסגי בקרבן אחד, ומשום הכי התקין שיביאו רק אחת כדי להחיל את מחיר הקניין, ודעת רש"י דרשב"ג מדין עת לעשות לה' עביד הכי.

(2) התנא נקט ארבעה מחוסרי כפרה, והם הזב והזבה המצורע והיולדת. ולא נקט תנא לגר, משום דסבר דהקרבת ידיה להכניסו לקדושת ישראל אתי ולא לענין התירו בקדשים, אבל ראב"י כן נקט לגר בהדי הנך דמחוסרי כפרה, וכן נקט לנויר דהרי על ידי קרבנו מותר ביין ולהטמא למתים ולגלח שערותיו, ותנא קמא סבר דכיון דעביד להתירו ביין דחולין לאו מחוסר כפרה קרינן ליה, ואף נויר טמא דאין קרבנו להתירו ביין, מכל מקום להחיל עליו נזירות טהרה עביד הכי, ולא בכלל מחוסר כפרה הוא.

(3) הזב מטמא בראיות וכן דווקא שאינו באונס כדכתיב "מבשרו", אבל זבה מטמאה בימים ואפילו באונס. ומשום הכי נקט ליה תנא כשני מחוסרי כפרה. אבל מצורע ומצורעת אף דחלוקים בדיניהם, דהמצורע טעון פריעה ופרימה והמצורעת פטורה, דהא להכי כתיב איש לנתקו דדווקא איש בפריעה ופרימה, וכן האישי אסור בתשמיש המטה ולא האשה דהא כתיב "וישב מחוץ לאהל" ולא כתיב "אהלה", מכל מקום בעיקר דין הטומאה אין חילוק, ולהכי נקט למצורע בחד זימני ולא מנה גם מצורע וגם מצורעת.